

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ВІЙСЬКОВА АКАДЕМІЯ (м. ОДЕСА)
АДМІНІСТРАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
ім. БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО (м. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ)

**СПІЛЬНІ ДІЇ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ
І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник тез доповідей
Третньої Всеукраїнської науково-практичної конференції**

22–23 вересня 2016 року

Сеник А.П. , к.ф.-м.н., доц., Ліщинська Х.І. , к.т.н., Сокіл М.Б. , к.т.н., доц. ЗАСТОСУВАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ	310
Сидоренко Л.В. , к.мист., доц. РОЛЬ ДУХОВНОГО ФАКТОРА У РОЗБУДОВІ І СТАНОВЛЕННІ ПРОФЕСІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ	311
Сич Р.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ З ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ	312
Сірко Р.І. , к.психол.н., доц. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	314
Слободяник В.І. , к.психол.н., доц., Баклицький І.О. , к.психол.н., доц. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СХИЛЬНОСТІ ДО РИЗИКУ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС	315
Сніца Т.Є. ПОЛІКУЛЬТУРНИСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ОФІЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА	317
Соколовський Р.В. , Кобзар Т.А. , Нізамутдінов І.Ф. ОСНОВНІ НАПРЯМИ І ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ІЗ ЗОНИ ПРОВЕДЕННЯ АТО З ПОСТТРАВМАТИЧНИМИ СТРЕСОВИМИ РОЗЛАДАМИ	318
Сокуренко В.В. , д.ю.н., доц. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ В УКРАЇНІ	319
Стасюк В.В. , д.психол.н., проф., Олійник Л.В. , к.пед.н., с.н.с. ПАРАДИГМА НАВЧАННЯ ВІЙСЬКОВО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВО-СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ	321
Тарасенко О.Д. ОСНОВИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА» (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) У ВВНЗ ЯК СКЛАДОВА ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	322
Тарасенко О.Д. , Луханін В.В. , Щербакан В.Г. , Дубовик С.М. РИТОРИЧНІ ЗНАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ	325
Тимошенко Р.І. , д.військ.н., с.н.с., Приходько Ю.І. , к.пед.н., доц. ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ, НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ	326
Хранач Г.С. ПИТАННЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ В «СУЧАСНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВІЙСЬКОВОГО ФАХІВЦЯ	328
Христенко В.Є. , к.психол.н., доц. НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УМОВАХ ДЕФІЦИТУ ЧАСУ	329
Цибух Л.М. , к.психол.н., доц., Павлова І.Г. , к.психол.н., доц. ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СИНДРОМ У ДІТЕЙ ІЗ ЗОНИ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ	330

реабілітації», «Безпека життєдіяльності», «Теоретичні та практичні аспекти управління у надзвичайних ситуаціях», «Екологічна та техногенна безпека», «Пожежна та аварійно-рятувальна техніка», «Медицина надзвичайних ситуацій», «Соціальна робота».

Важливим компонентом запропонованої нами моделі професійної підготовки практичних психологів ДСНС є також моделювання обставин, наближених до екстремальної ситуації (заняття у психолого-тренувальному центрі, класі пожежогасіння, участь у практичних навчаннях, виїзд на полігон, на газодимозахисні споруди, пожежні частини, загони рятувальників, госпіталі, психіатричні лікарні). Нами запропоновано складові системи організаційно-методичного забезпечення підготовки психологів для практичної роботи, які містять: програму психологічної практики, яка адаптована до специфіки діяльності працівників ДСНС; удосконалення змісту окремих навчальних дисциплін; програму спеціальних тренінгів з питань психопрофілактики суїцидальної та адитивної поведінки.

З метою покращання професійно-екстремальної підготовки у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності змодельовано психолого-тренувальний центр, котрий складається зі смуги перешкод, яка імітує трубопроводи, підвальні та малогабаритні приміщення зі світловими, шумовими та ефектами задимлення. Тому в програму професійної підготовки практичних психологів введені заняття у психолого-тренувальному центрі, які дають можливість змодельовати обстановку, що наближається до екстремальної ситуації і проаналізувати її в процесі навчання; практично створити умови, в яких індивід навчився приймати на себе підвищену відповідальність, розвивав би рефлексію, самоконтроль, використовував методи психологічного розвантаження. У заняття ми вводили такі труднощі і перешкоди як: виконання навчальних дій в умовах ризику та небезпеки; навчання самоуправлінню, контролю і регулюванню напруженості, моделювання складних екстремальних ситуацій. Ще один аспект роботи психолога саме в зоні надзвичайної ситуації курсанти та студенти опановують під час масштабних учбових навчань, де показується злагодженість дій усіх служб, які задіяні при ліквідації надзвичайних ситуацій: рятувальних підрозділів, медицини катастроф, психологів ДСНС. В рамках навчань вони отримують знання щодо наповнення спеціалізованої валізи психолога, специфіки роботи мобільного пункту екстреної психологічної допомоги, медичного сортувального майданчику, набувають вміння постравматичної реабілітації та психологічного сортування потерпілих за наслідками на психіку.

Слободяник В.І., к.психол.н., доц.,

Баклицький І.О., к.психол.н., доц.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СХИЛЬНОСТІ ДО РИЗИКУ ПРАЦІВНИКІВ ДСНС

В умовах НТР та бурхливого соціально-економічного розвитку суспільства гостро постає проблема зростання кількості екстремальних і напружених ситуацій, які пов'язані з небезпекою і вимагають ризикованих дій. В зв'язку з цим виникає негайна потреба в здійсненні глибокого теоретико-методологічного і експериментального аналізу сутності ризику та чинників, що зумовлюють схильність до нього. Схильність до ризику являється складним утворенням особистості, яке обумовлене вродженими задатками, мотивацією, умовами діяльності і системою комунікації.

В нашому дослідженні ми розглядали поняття схильність до ризику та чинники, що зумовлюють її формування, на прикладі працівників пожежної безпеки. Вибірку склали 66 осіб працівників пожежної безпеки міста Львова.

Метою дослідження було з'ясування структурної організації та психічних чинників схильності до ризику працівників пожежної безпеки в умовах професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – феномен схильності до ризику працівників пожежної безпеки.

Предмет дослідження – психологічні чинники схильності до ризику працівників пожежної безпеки, взаємозв'язок схильності до ризику з мотивацією, механізмами психологічного захисту, моделями долаючої поведінки та стійкими рисами особистості.

Гіпотеза дослідження. Ми виходили з того, що рівень схильності до ризику працівників пожежної безпеки перебуває у взаємозв'язку з рівнем мотивації, ціннісними орієнтаціями, механізмами психологічного захисту, моделями долаючої поведінки та іншими індивідуально-психологічними властивостями особистості.

Аналіз експериментальних даних показав, що 13 % від загальної кількості досліджуваних були з високим рівнем схильності до ризику; 87 % з середнім рівнем схильності до ризику.

В результаті здійснення порівняльного аналізу первинних даних в групах схильних і несхильних до ризику за критерієм Т. Стюдента виявлено статистично значимі ($P < 0.05$) за такими характеристиками: інтелект, конформність – домінантність, захисний психологічний механізм витіснення, моделі долаючої поведінки, що виявляється у формі обережних і непрямих дій, індивідуальні і сімейні цінності, орієнтація на підвищення зарплати.

Для більш глибокого вивчення схильності до ризику у працівників з допомогою кореляційного аналізу була досліджена структура їх індивідуальних властивостей. На рівні $P < 0.05$ статистичної значимості виявлені такі кореляційні зв'язки: прямий кореляційний зв'язок між схильністю і ризиком та рівнем інтелекту ($r = 0.33$), фактором Е «домінантність – підлеглість» ($r = 0.31$), з фактором М «практичність – розвинута уява» ($r = -0.29$), з моделлю долаючої поведінки, зміст якої визначається асертивними діями ($r = 0.24$); обернений кореляційний взаємозв'язок схильності до ризику та домінантністю індивідуальних цінностей ($r = 0.27$). Чим вищий рівень інтелекту, тим вища схильність до ризику. Ризик в екстремальних ситуаціях завжди пов'язаний зі швидкістю мислення. Людина проявляє рішучість і сміливість при здатності мислити абстрактно, проявляється проникливістю в сприйнятті особливостей небезпечної ситуації і виходу з неї. Схильність до ризику розвивається на основі високих інтелектуальних здібностей і можливостей, зростає із набуттям впевненості у своїх діях завдяки здатності швидко і логічно мислити. Як показали дослідження, схильність до ризику є стійкою психологічною рисою характеру працівників, вона піддається формуванню і залежить від інших психологічних особливостей його особистості та умов професійної діяльності і безпосередньо залежить від рівня розвитку основних індивідуально психологічних характеристик. Нами виділені окремі психологічні чинники схильності, які впливають на формування загальної схильності до ризику: висока самооцінка, установка на зовнішнє оточення, схильність до агресії та імпульсивності, виражена потреба в домінуванні і самоствердженні, мотивація в униканні невдачі, високий рівень домагань, соціально-ціннісні орієнтації, сила нервової системи.

В результаті аналізу середніх значень показників механізмів захисту в порівнювальних групах виявлено статистично значимі відмінності за ступенем розвитку психологічно-захисного механізму витіснення. Виявляється, що у працівників більш схильних до ризику витіснення відіграє більшу роль, чим в обережних. Забування чи ігнорування травматичного досвіду, незносних травм допомагає розвитку схильності до ризику. Статистично значимих відмінностей у групах схильних і несхильних до ризику також не виявлено за показниками мотивації успіху-неуспіху. Загалом у вибірці переважає мотивація досягнення успіху. Лише одна особа із 66 опитаних спрямована на уникання невдачі.

Для більш повного і якісного розуміння структури схильності до ризику у працівників ми застосували факторний аналіз. В результаті факторного аналізу було виявлено 20 статистично значимих факторів, серед них найбільш ефективним являється фактор емоційної стійкості та психологічного захисту від стресогенних впливів в екстремальних умовах діяльності. Він характеризує досліджувану вибірку як емоційно нестійку, чутливу до змін, з вираженими тенденціями до захисної поведінки типу регресії, заміщення і реактивного утворення. Другий фактор з інформативністю 8.7 % має найбільш значимі фактори навантаження за показником «практичність – розвинута уява» і розглядається нами як фактор надійності. Третій фактор з інформативністю 6.1 % виділяється на базі показника стилю виховання. Тому його доцільно інтерпретувати як фактор виховного впливу.